

27.03.2019

Одеса

ЗВІТ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ СПОСТЕРЕЖЕННЯ В ОДЕСЬКІЙ ОБЛАСТІ НА ЧЕРГОВИХ ВИБОРАХ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ 31 БЕРЕЗНЯ 2019 РОКУ

РЕЗЮМЕ

- **В березні кандидати максимально активізували свої агітаційні кампанії:** збільшилась інтенсивність агітаційних заходів, а також форми здійснення передвиборчої агітації які використовують кандидати. В останній місяць виборчої кампанії в регіоні були зафіксовані випадки здійснення агітації кандидатами, які раніше не проявляли активності в регіоні. В той самий час, кількість кандидатів, які здійснюють передвиборчу агітацію в березні в Одеській області зменшилась до 15-ти кандидатів, хоча ще в лютому спостерігачі фіксували агітаційну активність 17-ти кандидатів.

Найбільш активними з масштабним охопленням території всієї Одеської області агітаційною активністю в березні залишились кандидати **Петро Порошенко та Юлія Тимошенко**. Незначним чином меншу активність проявляють кандидати **Олег Ляшко, Анатолій Гриценко**. Меншу активність в рамках всієї області проявляють **Олександр Вілкул, Юрій Бойко, Володимир Зеленський, Сергій Тарута**, хоча спостерігачі і відмічають високу інтенсивність кампаній зазначених кандидатів на окремих територіях області. Зазначені ж кандидати проявили активність в усіх сегментах здійснення передвиборчої агітації, хоча діяльність кандидатів і відрізняється за інтенсивністю в різних сегментах агітації. Також в звітний період проявились одиничні випадки агітаційної активності **Геннадія Балашова, Віктора Бондаря, Ігоря Смешка та Юрія Дерев'янка**. Окрім того, незначну агітаційну активність продовжують проявляти **Сергій Каплін, Руслан Кошулинський та Олександр Соловйов**.

- **Незважаючи на максимальне розгорнення інтенсивності передвиборчої кампанії, в березні регіон відвідало менше кандидатів, ніж в попередній місяць:** 8-м кандидатів, хоча серед таких були і кандидати, які в попередні місяці регіон не відвідували.

По одному візиту в Одеську область здійснило 8 кандидатів: **Петро Порошенко, Олег Ляшко, Ігор Шевченко, Юрій Дерев'янка, Олександр Вілкул, Сергій Тарута, Юрій Бойко та Віктор Бондар**.

- **В березні спостерігачі не фіксували масових прямих порушень виборчого законодавства. Переважно спостерігачі фіксували поодинокі випадки поширення друкованих матеріалів з ознаками т.зв. «чорного PR», а також**

*Довідково: Спостереження ОПОРИ спрямовано на незаангажовану оцінку процесу підготовки та проведення виборів, сприяння чесним та вільним виборам, попередження порушень. Із жовтня 2018 року **Громадянська мережа ОПОРА** проводить масштабну кампанію спостереження за виборами Президента. З моменту офіційного старту виборчої кампанії до спостереження залучено **204 спостерігачі** по всій країні. А 31 березня 2019 року та в разі проведення другого туру до них долучаться ще **понад 1 500 спостерігачів**. Вони також здійснюватимуть **паралельний підрахунок голосів (PVT – parallel vote tabulation)** з метою отримання результатів виборів, набагато швидших за офіційні та точніших за екзит-поли. Крім того, ми моніторимо використання бюджетних ресурсів у цілях непрямой агітації, навчаємо правоохоронні органи щодо особливостей виборчого процесу, запустили мережу громадських омбудсменів із захисту виборчих прав громадян, оцінили виконання Україною рекомендацій міжнародних місій щодо виборчої реформи та займаємося просвітою виборців.*

псування зовнішньої реклами кандидатів. В той самий час, ОПОРА фіксувала значну кількість активностей, які містили ознаки зловживань різними видами адміністративних ресурсів, які прямо не врегульовані виборчим законодавством, але можуть мати вплив на формування волевиявлення громадян.

Зокрема спостерігачі ОПОРИ повідомляли про зустрічі посадових осіб з громадянами, під час яких здійснюється пряма або прихована агітація на користь кандидатів (голова Роздільнянської райради Фелікс Сігал на користь Олександра Вілкула, голова Балтської ОТГ Сергій Мазур та заступник голови Одеської ОДА Сергій Колебошин на користь Петра Порошенка). Проте складність оцінки таких випадків в рамках чинного законодавства полягає в тому, що такі зустрічі відбувались або поза робочим часом, або ж самі посадові особи офіційно перебувають у відпустках. Тим не менш, в обох випадках, статус посадових осіб є визначальним як з точки зору можливостей для організації зустрічей з громадянами, так і з точки зору здійснення агітації на користь кандидатів.

Окрім використання посадовими особами свого статусу для здійснення агітації, в березні зафіксовано одразу декілька випадків використання проектів або ж програм, які фінансуються з коштів державного чи місцевих бюджетів в агітаційній активності на користь Петра Порошенка.

- **Найбільш визначальною та масштабною подією стало поширення серед громадян листів від Ради регіонального розвитку з планами розвитку або Одеської області, або міста Одеси та запрошенням надавати пропозиції до планів особисто Президенту Петру Порошенку.**

Зазначені події також не можуть бути віднесені до прямого порушення чинного виборчого законодавства. Проте, оскільки поширення такої продукції припало на останні тижні виборчої кампанії, коли строк для обробки та, як мінімум, аналізу звернень громадян, які будуть отримані в якості зворотного зв'язку, виглядає нереалістичним, є підстави вважати, що діяльність Рад регіонального розвитку, і зокрема, поширення серед громадян планів розвитку територій, були використані в агітаційних цілях. На користь припущення свідчить і те, що в Одеській області в окремих населених пунктах такі листи поширювались в агітаційних наметах кандидата Петра Порошенка або ж агітаторами, які разом з листами, поширювали передвиборчу програму кандидата.

- **Що ж стосується формування та діяльності виборчих комісій, то більшість окружних виборчих комісій Одеської області працює злагоджено і без конфліктів.** В ОВК від третини до двох третин членів мають відповідний досвід роботи. Проте в ОВК №137 спостерігачі відзначають проблеми з узгодженістю роботи комісії, в якій часто виникають конфлікти ситуації, які призводять до

Довідково: Спостереження ОПОРИ спрямовано на незаангажовану оцінку процесу підготовки та проведення виборів, сприяння чесним та вільним виборам, попередження порушень. Із жовтня 2018 року Громадянська мережа ОПОРА проводить масштабну кампанію спостереження за виборами Президента. З моменту офіційного старту виборчої кампанії до спостереження залучено 204 спостерігачі по всій країні. А 31 березня 2019 року та в разі проведення другого туру до них долучаться ще понад 1 500 спостерігачів. Вони також здійснюватимуть паралельний підрахунок голосів (PVT – parallel vote tabulation) з метою отримання результатів виборів, набагато швидших за офіційні та точніших за екзит-поли. Крім того, ми моніторимо використання бюджетних ресурсів у цілях непрямой агітації, навчаємо правоохоронні органи щодо особливостей виборчого процесу, запустили мережу громадських омбудсменів із захисту виборчих прав громадян, оцінили виконання Україною рекомендацій міжнародних місій щодо виборчої реформи та займаємося просвітою виборців.

порушень в роботі комісії. В ОВК №138 спостерігачі відзначили низький рівень професіоналізму керівного складу. Також спостерігачі звертають увагу на проблеми, пов'язані з професіональними навичками, щодо роботи членів ОВК №143.

Станом на кінець березня в дільничних виборчих комісіях області було замінено близько 20% членів. Найбільш поширеною причиною для заміни були відмови громадян від виконання обов'язків членів ДВК. У масштабах всієї області найчастіше замінювали членів комісії, які представляли **Олександра Вілкула, Миколу Габера, Валентина Наливайченка, Юрія Бойка, Анатолія Гриценка та Ольгу Богомолець.**

***Довідково:** Спостереження ОПОРИ спрямовано на незаангажовану оцінку процесу підготовки та проведення виборів, сприяння чесним та вільним виборам, попередження порушень. Із жовтня 2018 року **Громадянська мережа ОПОРА** проводить масштабну кампанію спостереження за виборами Президента. З моменту офіційного старту виборчої кампанії до спостереження залучено **204 спостерігачі** по всій країні. А 31 березня 2019 року та в разі проведення другого туру до них долучаться ще **понад 1 500 спостерігачів**. Вони також здійснюватимуть **паралельний підрахунок голосів (PVT – parallel vote tabulation)** з метою отримання результатів виборів, набагато швидших за офіційні та точніших за екзит-поли. Крім того, ми моніторимо використання бюджетних ресурсів у цілях непрямої агітації, навчаємо правоохоронні органи щодо особливостей виборчого процесу, запустили мережу громадських омбудсменів із захисту виборчих прав громадян, оцінили виконання Україною рекомендацій міжнародних місій щодо виборчої реформи та займаємося просвітою виборців.*

АГІТАЦІЙНА АКТИВНІСТЬ ПОТЕНЦІЙНИХ ТА ЗАРЕЄСТРОВАНИХ КАНДИДАТІВ У ПРЕЗИДЕНТИ

Особливості здійснення передвиборчої агітації

В останній місяць виборчих перегонів кандидати активізувались в здійсненні передвиборчої агітації: збільшилась інтенсивність агітаційний дій, з'явилися нові форми агітації, а також розпочали в регіоні агітацію кандидати, які в попередні періоди її не здійснювали. Загалом, в березні, 15-ть з 39-ти кандидатів проявляли агітаційну активність в регіоні.

Лідерами в масштабності здійснення агітації в березні залишились кандидати Юлія Тимошенко та Петро Порошенко. Незначним чином нижчу агітаційну активність проявляють кандидати Анатолій Гриценко та Олег Ляшко. Середній рівень активності в порівнянні з іншими кандидатами проявляють Юрія Бойко, Олександр Вілкул, Володимир Зеленський, Сергій Тарута. Також в звітний період з'явилися незначні прояви агітації Геннадія Балашова, Віктора Бондаря, Юрія Дерев'янка та Ігоря Смешка. Окрім того, незначну агітаційну активність продовжують здійснювати Сергій Каплін, Руслан Кошулинський та Олександра Соловйова.

В усіх сегментах агітації, співмірно з інтенсивністю здійснення агітації присутні кандидати Юрій Бойко, Олександр Вілкул, Анатолій Гриценко, Володимир Зеленський, Сергій Тарута, Юлія Тимошенко, Петро Порошенко та Олег Ляшко. На користь кандидата Анатолія Гриценка та Петра Порошенка здійснюється агітація у вигляді розміщення зовнішньої реклами та поширення друкованої продукції, Руслана Кошулинського – зустрічі з виборцями та поширення друкованої агітаційної продукції. За Юрія Дерев'янка здійснюється агітація в інтернет-ЗМІ, Геннадія Балашова та Сергія Капліна – розміщення зовнішньої агітації, Віктор Бондаря – поширення друкованої агітаційної продукції, і Ігоря Смешка – зустрічі з виборцями.

В березні кандидати розпочали використовувати й нові форми агітації, які раніше не були затребувані, зокрема – агітацію в аудіо-візуальних ЗМІ, а також в сегменті Інтернет-ЗМІ. Також значно активніше кандидати розпочали використовувати поширення друкованої агітаційної продукції.

Зокрема, найбільш активно поширювалась друкована агітація Олега Ляшка, менш активно – Юлії Тимошенко та Петра Порошенка, в порівнянні з іншими кандидатами, менш активно поширювалась друкована агітація Юрія Бойка, Олександра Вілкула, Анатолія Гриценка. Також зафіксовано малоактивне поширення агітації Сергія Тарути.

Розміщувати агітацію на ТБ та радіо регіону розпочали в звітному періоді: активно Петро Порошенко, з середньою інтенсивністю в порівнянні з іншими кандидатами

*Довідково: Спостереження ОПОРИ спрямовано на незаангажовану оцінку процесу підготовки та проведення виборів, сприяння чесним та вільним виборам, попередження порушень. Із жовтня 2018 року **Громадянська мережа ОПОРА** проводить масштабну кампанію спостереження за виборами Президента. З моменту офіційного старту виборчої кампанії до спостереження залучено **204 спостерігачі** по всій країні. А 31 березня 2019 року та в разі проведення другого туру до них долучаться ще **понад 1 500 спостерігачів**. Вони також здійснюватимуть **паралельний підрахунок голосів** (PVT – parallel vote tabulation) з метою отримання результатів виборів, набагато швидших за офіційні та точніших за екзит-поли. Крім того, ми моніторимо використання бюджетних ресурсів у цілях непрямої агітації, навчаємо правоохоронні органи щодо особливостей виборчого процесу, запустили мережу громадських омбудсменів із захисту виборчих прав громадян, оцінили виконання Україною рекомендацій міжнародних місій щодо виборчої реформи та займаємося просвітою виборців.*

– Юрій Бойко, Олександр Вілкул, Анатолій Гриценко, Володимир Зеленський, Олег Ляшко та Юлія Тимошенко.

Регіональні особливості здійснення агітації

Кандидати не використовували регіональні гасла або повідомлення, які базуються виключно на проблематиці регіону в своїй агітаційній активності. Більшість місцевих штабів також не проявляла специфіки в здійсненні передвиборчої агітації. Тільки в Одесі та в Біляївському районі була розміщена обмежена кількість зовнішньої реклами Петра Порошенка, яка звертала виборців до об'єктів чи проектів, реалізація яких фінансується з державного або місцевих бюджетів, а також містила ім'я та прізвище кандидата Петра Порошенка та лозунг кампанії «Децентралізація – ми йдемо своїм шляхом». У наметах команди Порошенко продовжували збирати персональні дані виборців: в випадках, які фіксували спостерігачі ОПОРИ, лише після заповнення анкети із зазначенням ПІБ, контактного телефону, виборцям надавали додаткові агітаційні матеріали. За словами агітаторів, відомості про номери телефонів беруть для того, щоб пізніше зателефонувати виборцю, подякувати йому за підтримку та поцікавитися чи він не змінив свою позицію.

Візити кандидатів та публічних осіб в інтересах кандидатів

8 кандидатів в березні здійснили по одному візиту в регіон: Петро Порошенко, Олег Ляшко, Ігор Шевченко, Юрій Дерев'янка, Олександр Вілкул, Сергій Тарута, Юрій Бойко та Віктор Бондар.

В березні Одеську області відвідували політики національного рівня та діячі культури, які здійснювали агітацію на користь кандидатів Олександра Вілкула, Петра Порошенка, Юлії Тимошенко, Анатолія Гриценка та Ігоря Смешка. Заходи за участю політиків-агітаторів Олександра Вілкула не анонсувались. Більшість візитів на підтримку кандидатів не викликала інтересу в широкій публіки, за виключенням заходів за участі діячів культури, які давали свої виступи на користь кандидатів Петра Порошенка або ж Юлії Тимошенко.

1) На користь **Олександра Вілкула** в Одесу 01 березня з робочим візитом прибув народний депутат України, голова депутатської фракції політичної партії "Опозиційний блок" **Вадим Новинський**. Візит не анонсувався. Під час перебування у Одесі Вадим Новинський відвідав Інститут реабілітації осіб з відхиленнями психофізичного розвитку ім. Я.Корчака в м. Одеса, поспілкувався з його директором, дітьми-підопічним центру, їх батьками, трудовим колективом, а також зустрівся з студентами НУ Одеська юридична академія. Під час цього візиту нардепа супроводжувала довірена особа кандидата Олександра Вілкула Світлана Фабрикант. Також політик відвідав форум «Опозиційна Одеса» на користь Олександра Вілкула, який відбувався у приміщенні готелю "Одеса".

*Довідкова: Спостереження ОПОРИ спрямовано на незаангажовану оцінку процесу підготовки та проведення виборів, сприяння чесним та вільним виборам, попередження порушень. Із жовтня 2018 року **Громадянська мережа ОПОРА** проводить масштабну кампанію спостереження за виборами Президента. З моменту офіційного старту виборчої кампанії до спостереження залучено **204 спостерігачі** по всій країні. А 31 березня 2019 року та в разі проведення другого туру до них долучаться ще **понад 1 500 спостерігачів**. Вони також здійснюватимуть **паралельний підрахунок голосів (PVT – parallel vote tabulation)** з метою отримання результатів виборів, набагато швидших за офіційні та точніших за екзит-поли. Крім того, ми моніторимо використання бюджетних ресурсів у цілях непрямой агітації, навчаємо правоохоронні органи щодо особливостей виборчого процесу, запустили мережу громадських омбудсменів із захисту виборчих прав громадян, оцінили виконання Україною рекомендацій міжнародних місій щодо виборчої реформи та займаємося просвітою виборців.*

13 березня м. Рені відвідував народний депутат **Микола Скорік**, який провів агітаційну зустріч на користь кандидата Юрія Бойка з працівниками Адміністрації морських портів України.

2) 09.03.2019 - м. Кілія відвідав народний артист України, композитор та співак – **Микола Свидюк**. Даний візит був організований за підтримки команди **Петра Порошенка**.

3) 14 березня 2019 року в обласному центрі відбулась зустріч з довіреною особою **Ігоря Смешко** - адміралом **Ігорем Кабаненко**. На зустрічі було присутньо близько 20 осіб. Кабаненко розповів про програму команди Ігоря Смешко та відповів на питання слухачів.

4) 16 березня райцентри Ширяєво та Балта відвідали народний депутат **Іван Крулько** та співачка **Анастасія Приходько**, яка виступила перед місцевою публікою на користь кандидатки у Президенти **Юлії Тимошенко**. В аналогічному форматі 22 березня м. Рені відвідали народний депутат **Олександра Кужель** та дала концерт народна артистка **Ніна Матвієнко**.

5) 18 березня 2019 року в Одесі відбулась відкрита зустріч із лідером політичної партії "ВО "Свобода" **Олегом Тягнибоком**. На цій зустрічі Олег Тягнибок публічно підтримав кандидата в Президенти України - **Руслана Кошулинського**, представив його програму розвитку України та розповів, як боротися з корупцією, закінчити війну на Донбасі, а також багато іншого.

6) 22 березня обласний центр відвідали **Дмитро Гнап та Мустафа Наєм**, які провели агітаційну зустріч з виборцями на користь кандидата **Анатолія Гриценка**.

ПОРУШЕННЯ ВИБОРЧОГО ЗАКОНОДАВСТВА ТА СТАНДАРТІВ ПРОВЕДЕННЯ ВИБОРІВ

Заходи та події з ознаками зловживання адміністративними ресурсами

В березні спостерігачі продовжили фіксувати випадки використання об'єктів чи проектів, фінансування яких відбувається за рахунок коштів державного або місцевих бюджетів в агітаційних матеріалах, або ж в діяльності, що має ознаки прихованої агітації по всій області. В останній місяць кампанії було зафіксовано одразу 5 різних епізодів різних масштабів такої активності на користь кандидатів. Також продовжилась участь посадових осіб в агітаційній діяльності на користь кандидатів. На відміну від попереднього звітнього періоду кампанії, участь посадовців відбувалась в офіційно вільний від роботи час, або в рамках перебування посадовців в офіційних відпустках. Визначним також виявився випадок використання діяльності Ради регіонального розвитку в спосіб, що містить ознаки прихованої агітації.

Всі зазначені випадки виходять за межі чинного регулювання, оскільки законодавство не містить чітких норм, прямо забороняючих конкретну діяльність, що має ознаки зловживання адміністративними ресурсами. Тим не менш, законодавством про вибори

***Довідка:** Спостереження ОПОРИ спрямовано на незаангажовану оцінку процесу підготовки та проведення виборів, сприяння чесним та вільним виборам, попередження порушень. Із жовтня 2018 року **Громадянська мережа ОПОРА** проводить масштабну кампанію спостереження за виборами Президента. З моменту офіційного старту виборчої кампанії до спостереження залучено **204 спостерігачі** по всій країні. А 31 березня 2019 року та в разі проведення другого туру до них долучаться ще **понад 1 500 спостерігачів**. Вони також здійснюватимуть **паралельний підрахунок голосів** (PVT – parallel vote tabulation) з метою отримання результатів виборів, набагато швидших за офіційні та точніших за екзит-поли. Крім того, ми моніторимо використання бюджетних ресурсів у цілях непрямої агітації, навчаємо правоохоронні органи щодо особливостей виборчого процесу, запустили мережу громадських омбудсменів із захисту виборчих прав громадян, оцінили виконання Україною рекомендацій міжнародних місій щодо виборчої реформи та займаємося просвітою виборців.*

закріплено вимоги до забезпечення рівних умов для змагальності кандидатів. Дотримання рівних умов серед іншого повинно забезпечуватись нейтральним ставленням посадових осіб, державних органів та органів місцевого самоврядування до кандидатів (ст. 3 ЗУ Про вибори Президента). Використання ж будь-яких ресурсів, які доступні лише тим кандидатам, в яких є доступ до інститутів держави чи місцевого самоврядування, надає перевагу над іншими кандидатами і створює нерівні умови конкуренції у виборчому процесі.

1. Найбільшого охоплення в Одеській області набуло поширення листів від Ради регіонального розвитку, які містили план та напрямки розвитку обласного центру на 2019-2021 роки (в Одесі), або ж в області (в виборчих округах за межами обласного центру). Окрім самого плану, в конвертах міститься анкета для оцінки і пропозицій щодо запропонованих планів розвитку та оплачений конверт для відправки анкети Президенту України. Самі матеріали, які отримували громадяни, не містять ознак прямої агітації, хоча і мають ознаки прихованої агітації на користь кандидата Петра Порошенка, адже громадяни отримали такі матеріали із проектами розвитку області чи обласного центру та запрошення надати свої пропозиції голові Ради саме під час виборчої кампанії, коли це може сприяти конкретному кандидату.

Окрім того, на користь використання діяльності та матеріалів Ради регіонального розвитку в інтересах кандидата свідчать і епізоди поширення таких матеріалів безпосередньо через мережу агітаторів, які поширюють агітаційну продукцію Петра Порошенка. Про такі факти спостерігачі ОПОРИ повідомляли з [Болграду](#), де листи Ради регіонального розвитку поширювали безпосередньо через агітаційні намети Петра Порошенка, а також в [Сараті](#), де [листи Ради регіонального розвитку](#) поширювались агітаторами разом з передвиборчою програмою Порошенка.

В інших випадках, такі листи поширювались двома способами: або поштовими відправленнями, або ж через мережу вуличних поширювачів без розпізнавальних знаків.

2. В березні в обласному центрі спостерігачі ОПОРИ зафіксували розміщення зовнішньої реклами, в якій реалізація проектів, що фінансуються з міського бюджету, висвітлюється на користь кандидата Петра Порошенка. Зовнішня агітація з'явилась в день візиту кандидата до обласного центру для участі в заходах Ради регіонального розвитку.

- [«Інклюзивно-ресурсні центри в кожному районі. Децентралізація – це наш шлях. Петро Порошенко»](#). Зазначені ресурсні центри створюються на основі Постанови Кабінету Міністрів України від 12. 07.2017 №545 «Про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр», якою серед іншого органам місцевого самоврядування було рекомендовано створити такі центри. Одеська міська рада розпочала процес створення таких інклюзивно-ресурсних центрів в в кожному з 4-х районів міста в 2018 році: рішення Одеської міської ради від 06.06.2018 «Про створення комунальної

*Довідка: Спостереження ОПОРИ спрямовано на незаангажовану оцінку процесу підготовки та проведення виборів, сприяння чесним та вільним виборам, попередження порушень. Із жовтня 2018 року **Громадянська мережа ОПОРА** проводить масштабну кампанію спостереження за виборами Президента. З моменту офіційного старту виборчої кампанії до спостереження залучено **204 спостерігачі** по всій країні. А 31 березня 2019 року та в разі проведення другого туру до них долучаться ще **понад 1 500 спостерігачів**. Вони також здійснюватимуть **паралельний підрахунок голосів** (PVT – parallel vote tabulation) з метою отримання результатів виборів, набагато швидших за офіційні та точніших за екзит-поли. Крім того, ми моніторимо використання бюджетних ресурсів у цілях непрямой агітації, навчаємо правоохоронні органи щодо особливостей виборчого процесу, запустили мережу громадських омбудсменів із захисту виборчих прав громадян, оцінили виконання Україною рекомендацій міжнародних місій щодо виборчої реформи та займаємося просвітою виборців.*

установи «Одеський інклюзивно-ресурсний центр №1» та затвердження її статуту», а також ще 3 рішення від 30.01.2019 про створення інклюзивно-ресурсних центрів №2, №3 та №4.

- **"Багатофункціональний спортивний комплекс, вул. Ак. Корольова, 90. Децентралізація - це наш шлях. Петро Порошенко"** Проектування та будівництво багатофункціонального спортивного комплексу у Київському районі м. Одеси в розмірі 1 млн 765 тис. грн відбудуватиметься за рахунок коштів бюджету розвитку Одеси на 2019 рік згідно з рішенням Одеської міської ради Про затвердження бюджету міста Одеси на 2019 рік від 12.12.2018.
- **"Нова школа в Житловому масиві ім. Котовського. Децентралізація - це наш шлях. Петро Порошенко"** Проектування та будівництво школи у мкр. III-4-1 жилого району ім. Котовського у м. Одесі в розмірі 40 млн грн також відбудуватиметься за рахунок коштів бюджету розвитку Одеси на 2019 рік згідно з рішенням Одеської міської ради Про затвердження бюджету міста Одеси на 2019 рік від 12.12.2018.

3. Схожий випадок розміщення зовнішньої реклами в якій реалізовані державним коштом проекти використовуються на користь кандидата Порошенка спостерігачі ОПОРИ зафіксували в Біляївському районі.

- В селі Маяки Біляївського району розміщений білборд із написом **"Децентралізація – це наш шлях. Будівництво нової школи. Петро Порошенко"** та с. Маяки **«Децентралізація – це наш шлях. Відкрили новий інклюзивний клас. Петро Порошенко»**. Згідно переліку проектів, реалізація яких фінансується з коштів Державного фонду регіонального розвитку в селі Маяки реалізуються два проекти: Реконструкція існуючої будівлі Маяківської ЗОШ I-III ступенів із будівництвом двоповерхового корпусу, що знаходиться за адресою: вул.Преображенська, 69-А, с. Маяки Біляївського району Одеської області та Прибудова корпусу початкової школи до Маяківської ЗОШ I-III ступенів, Одеська область, Біляївський район, с. Маяки, вул. Преображенська (Радянської Армії), №69А. Згідно розпоряджень Кабінету Міністрів України від 23 травня 2018 р. № 372-р "Про інвестиційні програми і проекти регіонального розвитку, що можуть реалізовуватися у 2018 році за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку" серед проектів затверджений проект Маяківська загальноосвітня школа I—III ступеня по вул. Преображенській, 69а, с. Маяки Біляївського району — реконструкція існуючої будівлі із будівництвом двоповерхового корпусу на суму 89 318,854 тис. (63 144,506 тис. — загальний фонд, 26 174,348 — спеціальний фонд) та від 7 червня 2017 р. № 439-р Про затвердження переліку інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку, що можуть реалізовуватися у 2017 році за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку Маяківська загальноосвітня школа I-III ступеня по вул. Преображенській, 69а, с. Маяки Біляївського району - прибудова корпусу початкової школи на суму 51 000 тис. (30 000 тис. - загальний фонд, 21 000 тис. - спеціальний фонд).
- с. Маяки Біляївського району розміщено зовнішню рекламу з надписом **"Ми - Україна. Траса Одеса - Рені. Будуємо дороги - будуємо країну. Петро Порошенко"**. Ремонт

*Довідка: Спостереження ОПОРИ спрямовано на незаангажовану оцінку процесу підготовки та проведення виборів, сприяння чесним та вільним виборам, попередження порушень. Із жовтня 2018 року Громадянська мережа ОПОРА проводить масштабну кампанію спостереження за виборами Президента. З моменту офіційного старту виборчої кампанії до спостереження залучено **204 спостерігачі** по всій країні. А 31 березня 2019 року та в разі проведення другого туру до них долучаться ще **понад 1 500 спостерігачів**. Вони також здійснюватимуть **паралельний підрахунок голосів** (PVT – parallel vote tabulation) з метою отримання результатів виборів, набагато швидших за офіційні та точніших за екзит-поли. Крім того, ми моніторимо використання бюджетних ресурсів у цілях непрямой агітації, навчаємо правоохоронні органи щодо особливостей виборчого процесу, запустили мережу громадських омбудсменів із захисту виборчих прав громадян, оцінили виконання Україною рекомендацій міжнародних місій щодо виборчої реформи та займаємося просвітою виборців.*

траси Одеса – Рені відбувався за рахунок коштів обласного та державного бюджетів. Зокрема, тільки в 2018 році, коли ремонтні роботи вже завершувались, планові видатки на ремонт дороги Одеса-Рені [з обласного бюджету](#) становили 170 млн. грн.

4. В Балтській ОТГ під час зустрічі з громадою [12 березня в с. Козацьке, Балтський міський голова Сергій Мазур](#) під час промови декілька разів згадував Петра Порошенка в контексті, що має ознаки прихованої агітації з використанням ініціатив Уряду на користь кандидата. Зокрема, перерозподіл частини доходу від перевиконання щомісячних митних зборів до спеціальних фондів обласних бюджетів, за рахунок яких відбувається фінансування будівництва та ремонт доріг загального користування, в тому числі, за рахунок якого відбувалось фінансування і ремонту дороги, що проходить через Балтську ОТГ, було згадано міським головою як «ініціатива Президента». Аналогічно, в промові «ініціативою Президента» було названо «програму Доступні ліки», міський голова згадав, що виділення 4 млрд грн на розвиток сільської медицини за ініціативи президента.
5. 22 березня заступник голови ОДА Сергій Колебошин під час відкриття спортивного майданчика в селі Прилиманське Овідіопільського району також під час промови згадував кандидата Петра Порошенка в контексті, що має ознаки прихованої агітації і в той самий час не має прямого відношення до реалізації повноважень Президента. ««Це перший спортивний майданчик, який ми відкриваємо цього року. Його облаштування стало можливим на умовах співфінансування: 50% коштів виділила громада, решту — область і держава. Саме такі можливості сьогодні надає реформа децентралізації, яку започаткував Президент Петро Порошенко. І наше спільне завдання — створювати комфортні умови для дітей, в тому числі і для занять спортом», - відзначив чиновник.
6. В березні голова Роздільнянської районної ради Фелікс Сігал продовжував висловлювати публічну підтримку кандидату Олександру Вілкулу під час зустрічей з працівниками бюджетних установ, проте, з березня посадовець офіційно знаходиться у відпустці. Так, 12 березня 2019 року голова Роздільнянської районної ради Фелікс Сігал [відвідав з робочим візитом село Степанівку](#), де провів зустріч із колективом сільської ЗОШ. В Ході свого виступу Фелікс Сігал виразив надію на перемогу Олександра Вілкула на виборах Президента та роздавав друковану агітаційну продукцію (календарі).

Поширення агітації без належного маркування, «чорний PR» та пошкодження агітаційної продукції кандидатів.

В останній місяць кампанії спостерігачі фіксували немасові випадки поширення матеріалів в ЗМІ рекламного характеру на користь кандидатів, проте без відповідного

*Довідково: Спостереження ОПОРИ спрямовано на незаангажовану оцінку процесу підготовки та проведення виборів, сприяння чесним та вільним виборам, попередження порушень. Із жовтня 2018 року **Громадянська мережа ОПОРА** проводить масштабну кампанію спостереження за виборами Президента. З моменту офіційного старту виборчої кампанії до спостереження залучено **204 спостерігачі** по всій країні. А 31 березня 2019 року та в разі проведення другого туру до них долучаться ще **понад 1 500 спостерігачів**. Вони також здійснюватимуть **паралельний підрахунок голосів** (PVT – parallel vote tabulation) з метою отримання результатів виборів, набагато швидших за офіційні та точніших за екзит-поли. Крім того, ми моніторимо використання бюджетних ресурсів у цілях непрямої агітації, навчаємо правоохоронні органи щодо особливостей виборчого процесу, запустили мережу громадських омбудсменів із захисту виборчих прав громадян, оцінили виконання Україною рекомендацій міжнародних місій щодо виборчої реформи та займаємося просвітою виборців.*

маркування, а також одиничні випадки поширення т.зв. «чорного PR» проти кандидатів та пошкодження агітаційної продукції кандидатів.

1. В березні спостерігачі зафіксували один випадок пошкодження фарбою зовнішньої реклами кандидатів Юлії Тимошенко та Олександра Вілкула. 9 березня 2019 року спостерігачем "ОПОРИ" зафіксовано пошкодження матеріалів передвиборної агітації зареєстрованих кандидатів на пост Президента України Юрія Бойко та Юлії Тимошенко. Матеріали передвиборної агітації обох кандидатів знаходилися з обох сторін однієї конструкції для розміщення зовнішньої реклами. Зафіксовані випадки пошкодження агітаційних матеріалів мають ознаки порушення принципу вільних виборів і ведення вільної, рівної, безперешкодної агітаційної діяльності всіх зареєстрованих кандидатів, які гарантовані ст.ст.6,11 Закону України "Про вибори Президента України". По зазначеному факту спостерігач ОПОРИ звернувся до поліції.
2. Один випадок поширення газет з агітацією проти кандидата Володимира Зеленського спостерігачі зафіксували 21-го березня в Одесі. Газета «Зе-День» містила набір матеріалів з ознаками т.зв. «чорного PR». Згідно з відомостями, зазначеними в газеті, її замовником є кандидат Сергій Каплін, сам кандидат на своїй сторінці в Facebook підтверджує, що є замовником виготовлення газети, а також стверджує, що сплатив її виготовлення за рахунок коштів виборчого фонду.
3. 19 березня на розі в обласному центрі на терміналі для поповнення рахунку зафіксована чорно-біла листівка із зображенням кандидата на пост Президента Юрія Бойко та його політичного соратника, голови політради партії "Опозиційна платформа - за життя" Віктора Медведчука. В листівці закликають голосувати за мир на Донбасі, а також використовується мова ненависті.
4. В Саратському районі 7-8 березня невідомі особи 7 на 8 березня розповсюдили листівки, які візуально схожі на розпорядження голови Саратської РДА Антона Лобана. У змісті листівок було вказано, що особи від 18 до 80 років можуть отримати грошову винагороду в розмірі 5000 грн. Для цього потрібно прийти у приміщення Саратської РДА з паспортом, ідентифікаційним кодом та заповнити бланк заяви. У листівці було зазначено, що виплати будуть здійснюватися з 8 по 14 березня 2019 року з 8 до 14 години. Для того, щоб отримати кошти потрібно зробити правильний вибір. Також листівка містить гасло: «Президент у нас один, а кандидатів багато».
5. В березні спостерігачі зафіксували 14 випадків розміщення в ЗМІ регіону матеріалів з ознаками політичної реклами проте без належного маркування на користь кандидатів Петра Порошенка (6 матеріалів), Юлії Тимошенко (3 матеріали), Олександра Вілкула (2 матеріали), Сергія Тарути (2 матеріали) та Олега Ляшка (1 матеріал). Матеріали були розміщені в друкованих виданнях Вечірня Одеса, Вісті Кодимщини, Одесская жизнь та Чорноморські новини.

*Довідково: Спостереження ОПОРИ спрямовано на незаангажовану оцінку процесу підготовки та проведення виборів, сприяння чесним та вільним виборам, попередження порушень. Із жовтня 2018 року **Громадянська мережа ОПОРА** проводить масштабну кампанію спостереження за виборами Президента. З моменту офіційного старту виборчої кампанії до спостереження залучено **204 спостерігачі** по всій країні. А 31 березня 2019 року та в разі проведення другого туру до них долучаться ще **понад 1 500 спостерігачів**. Вони також здійснюватимуть **паралельний підрахунок голосів** (PVT – parallel vote tabulation) з метою отримання результатів виборів, набагато швидших за офіційні та точніших за екзит-поли. Крім того, ми моніторимо використання бюджетних ресурсів у цілях непрямої агітації, навчаємо правоохоронні органи щодо особливостей виборчого процесу, запустили мережу громадських омбудсменів із захисту виборчих прав громадян, оцінили виконання Україною рекомендацій міжнародних місій щодо виборчої реформи та займаємося просвітою виборців.*

Окрім того, спостерігачі зафіксували безкоштовне поширення спеціального випуску газети Одесская жизнь, «5 років змін». Більшість матеріалів спеціального випуску мають ознаки політичної реклами без відповідного маркування на користь кандидата Петра Порошенка.

Зазначені матеріали не містили в собі новинних повідомлень, мають ознаки матеріалів саме рекламного характеру, оскільки орієнтовані на привернення уваги до фігур кандидатів, і, відповідно до ч. 3 ст. 9 ЗУ «Про рекламу» мали б містити відповідне маркування.

У співвідношенні до всіх матеріалів рекламного характеру, які мають відношення до виборчої кампанії, лише третина з розміщених матеріалів містила позначку «реклама».

Окрім того, оскільки матеріали, що розміщені в друкованих виданнях та мають ознаки реклами, не мають відповідного маркування, існує вірогідність, що випуск таких матеріалів не був профінансований за рахунок коштів виборчого фонду, що також є порушенням ЗУ «Про вибори Президента».

РОБОТА ВИБОРЧИХ КОМІСІЙ

Більшість ОВК Одеської області працює злагоджено, без конфліктів. В ОВК від третини до двох третин членів від складу ОВК мають відповідний досвід роботи. Проте, в роботі ОВК 137 спостерігачі відзначають проблеми з узгодженістю роботи комісії, в якій часто виникають конфлікти ситуації, що стають причиною процедурних порушень з боку ОВК. В ОВК 138 виборчого округу спостерігачі відмічають низький рівень професіоналізму керівного складу. Також на проблеми, пов'язані з професіональними навичками, вказують спостерігачі щодо роботи членів ОВК 143 виборчого округу.

В переважній більшості ОВК Одеської області не спостерігається проблем з відвідуваністю: на засідання з'являється в межах 2/3 від затвердженого складу комісії. Найбільш відповідально до виконання обов'язків підходять члени ОВК 133 виборчого округу, де на засідання не приходить 2-3 члена комісії, при цьому в цій ОВК не спостерігається систематичного невідвідування засідань ОВК.

В той самий час в ОВК 142 виборчого округу ЦВК достроково припинила повноваження 4-х членів комісії, які представляють Ігоря Смешка, Ігоря Шевченка, Руслана Кошулинського та Олександра Данилюка через систематичне невиконання обов'язків члена комісії, а саме, систематичне невідвідування засідань ОВК. Заміни членів комісій за поданнями зазначених кандидатів не відбулось.

В межах Одеської області станом на 22 березня рівень замін в більшості ОВК Одеської області не є значним. В переважній більшості комісій було замінено близько 20-30% членів від загального складу комісій. Лише в ОВК 143 ТВО було замінено 48% членів комісії, включаючи повну заміну всього керівного складу комісії, при цьому заступник голови комісії замінювали двічі.

*Довідково: Спостереження ОПОРИ спрямовано на незаангажовану оцінку процесу підготовки та проведення виборів, сприяння чесним та вільним виборам, попередження порушень. Із жовтня 2018 року **Громадянська мережа ОПОРА** проводить масштабну кампанію спостереження за виборами Президента. З моменту офіційного старту виборчої кампанії до спостереження залучено **204 спостерігачі** по всій країні. А 31 березня 2019 року та в разі проведення другого туру до них долучаться ще **понад 1 500 спостерігачів**. Вони також здійснюватимуть **паралельний підрахунок голосів** (PVT – parallel vote tabulation) з метою отримання результатів виборів, набагато швидших за офіційні та точніших за екзит-поли. Крім того, ми моніторимо використання бюджетних ресурсів у цілях непрямой агітації, навчаємо правоохоронні органи щодо особливостей виборчого процесу, запустили мережу громадських омбудсменів із захисту виборчих прав громадян, оцінили виконання Україною рекомендацій міжнародних місій щодо виборчої реформи та займаємося просвітою виборців.*

В основному робота ОВК області відбувається в межах визначеного законодавства з дотриманням встановлених процедур, вимог щодо ведення діловодства. ОВК проводять свою роботу відкрито, фактів недопуску спостерігачів чи журналістів на ОВК не зафіксовано.

Тим не менш, дві ОВК порушили строки утворення ДВК (ОВК 137 та ОВК 138), ці ж ОВК систематично вибірково оприлюднюють постанови та протоколи засідань на своїх стендах. ОВК 137 порушила строки утворення ДВК через вільний підхід до виконання вимог, встановлених законом.

Спостерігаються також систематичні невиконання вимог щодо оприлюднення постанов комісій через ІАС «ВИБОРИ». Станом на 22 березня жодна ОВК не оприлюднила всі свої рішення через ІАС «ВИБОРИ».

Порушення строків утворення ДВК

Найбільш проблемним процес формування ДВК виявився в **окрузі №137 ОВК** затвердила постанову про утворення ДВК 11 березня, хоча постанова не містила додатків щодо складу та розподілу керівних посад в ДВК округу. Лише 14 березня комісія прийняла рішення про затвердження складів ДВК через те, що в комісії більше доби тривав конфлікт між членами ОВК щодо розподілу конкретних кандидатур за конкретними виборчими дільницями.

Також із запізненням, 13 березня, рішення про формування ДВК прийняла **ОВК №138**, де здебільшого затягування строку формування комісії було викликано нестачею запропонованих кандидатами у Президенти кандидатур для включення до ДВК задля формування їх принаймні в мінімальному складі дев'яти осіб. В цьому ж виборчому окрузі найбільша кількість виборчих дільниць в Одеській області – 239. Загалом у 138 окрузі в мінімальному складі було створено 38 виборчих дільниць.

Оскарження рішень ОВК щодо утворення ДВК

В двох виборчих округах діяльність ОВК щодо утворення ДВК були оскаржені суб'єктами виборчого процесу.

1. Щодо процесу утворення ДВК в ТВО 137 до суду звернулася довірена особа кандидати у Президенти Юлії Тимошенко, яка оскаржила рішення про утворення ДВК в окрузі №137. Довірена особа вимагала скасувати рішення ОВК від 11 березня про утворення ДВК та зобов'язати ОВК повторно розглянути питання щодо утворення ДВК. Суд розглянув позов 13 березня, відмовивши довірній особі в задоволенні позову, оскільки постановою, яку оскаржувала довірена особа, дільничні виборчі комісії фактично не були утворені, а лише було затверджено розподіл квот представництва кандидатів у Президенти в виборчих комісіях всіх типів, без формування складів ДВК та призначення керуючого складу.
2. Щодо процесу утворення ДВК в ТВО 139 округу до суду звернулася довірена особа кандидата Олександра Вілкула. Позивач наполягав на тому, що ОВК виключила в процесі утворення ДВК 1-не подання з кандидатурами членів ДВК для одного з

***Довідково:** Спостереження ОПОРИ спрямовано на незаангажовану оцінку процесу підготовки та проведення виборів, сприяння чесним та вільним виборам, попередження порушень. Із жовтня 2018 року **Громадянська мережа ОПОРА** проводить масштабну кампанію спостереження за виборами Президента. З моменту офіційного старту виборчої кампанії до спостереження залучено **204 спостерігачі** по всій країні. А 31 березня 2019 року та в разі проведення другого туру до них долучаться ще **понад 1 500 спостерігачів**. Вони також здійснюватимуть **паралельний підрахунок голосів (PVT – parallel vote tabulation)** з метою отримання результатів виборів, набагато швидших за офіційні та точніших за екзит-поли. Крім того, ми моніторимо використання бюджетних ресурсів у цілях непрямой агітації, навчаємо правоохоронні органи щодо особливостей виборчого процесу, запустили мережу громадських омбудсменів із захисту виборчих прав громадян, оцінили виконання Україною рекомендацій міжнародних місій щодо виборчої реформи та займаємося просвітою виборців.*

районів, що входить до складу виборчого округу (довірена особа подавала окремі подання для кожного району в межах ТВО). Суд першої інстанції відмовив розгляді позову через відсутність доказів. Довірена особа оскаржила позов в апеляційному суді, який зобов'язав суд першої інстанції розглянути позов. При розгляді позову позивач не зміг довести факт внесення кандидатур до складу ДВК: суд, на основі вивчення в ОВК журналу обліку вхідної документації, встановив відсутність підстав для задоволення позову: довірена особа стверджувала, що надала 7-м подань, і розписалась одразу за всі сім подань, а за журналом реєстрації було встановлено, що довірена особа розписалась за 6-ть подань, по кожному поставивши розпис окремо.

Робота ДВК

Робота ДВК розпочиналась з проведення перших засідань 13-14 березня. Спостерігачі повідомляли про поодинокі випадки несвоєчасного проведення засідань ДВК.

Відомо про один такий випадок в ТВО 139, де одна комісія не змогла провести вчасно перше засідання через відсутність кворуму. В ТВО 137 та 138 перші засідання ДВК також відбувались з порушенням встановлених строків через несвоєчасне утворення ДВК окружними виборчими комісіями в зазначених виборчих округах.

Станом на 22 березня в ДВК області було замінено від 13-ти до 20% членів ДВК. Найбільш поширеною причиною для заміни є відмови громадян від виконання обов'язків членів ДВК. В масштабах всієї області найчастіше замінюють членів комісії, які представляють Олександра Вілкула, Миколу Габера, Валентина Наливайченка, Юрія Бойка, Анатолія Гриценка та Ольгу Богомолець.

В 139 ТВО існує вірогідність проблем в організації роботи комісії в день голосування, оскільки в окрузі п'ять ДВК великих виборчих дільниць утворені в мінімальному складі. ОВК вже розглядала питання щодо можливості доукомплектування таких ДВК за поданням голови комісії, проте не дійшла згоди щодо такої можливості.

***Довідково:** Спостереження ОПОРИ спрямовано на незаангажовану оцінку процесу підготовки та проведення виборів, сприяння чесним та вільним виборам, попередження порушень. Із жовтня 2018 року **Громадянська мережа ОПОРА** проводить масштабну кампанію спостереження за виборами Президента. З моменту офіційного старту виборчої кампанії до спостереження залучено **204 спостерігачі** по всій країні. А 31 березня 2019 року та в разі проведення другого туру до них долучаться ще **понад 1 500 спостерігачів**. Вони також здійснюватимуть **паралельний підрахунок голосів** (PVT – parallel vote tabulation) з метою отримання результатів виборів, набагато швидших за офіційні та точніших за екзит-поли. Крім того, ми моніторимо використання бюджетних ресурсів у цілях непрямої агітації, навчаємо правоохоронні органи щодо особливостей виборчого процесу, запустили мережу громадських омбудсменів із захисту виборчих прав громадян, оцінили виконання Україною рекомендацій міжнародних місій щодо виборчої реформи та займаємося просвітою виборців.*